Siiraa-Lakk.15.2

Description

Kutaa darbee keessatti sababoota gurguddoo dhaloota Musliimaa jalqabaa jabeesse fi milkeesse ilaalle turre. Ammas, itti fufuun sababoota kanniin harâ€™a ni xumurra.

4.Qurâ€™aana keessatti ibsa Jahannami fi buâ€™aa inni sahaabota irratti fide
Sahaabonni Rabbii oltaâ€™aa kan sodaatanii fi kajeelan turan. Barsiisni Nabiyyii (SAW) nasfee isaanii keessatti buâ€™aa guddaa kan qabu ture. Tooftaan Qurâ€™aanaa Rasuulli (SAW) hordofaa ture nafsee isaanii keessatti dhiibbaa guddaa uumee jira. Sababni isaas, Qurâ€™aanni haalota Guyyaa Qiyaamaa kanneen akka dachiin qabamuu fi ishii waliin dhahuun butuchuu, samii dachaasu, gaarren bibbittineessu, galaanota walitti makamanii fi ibiddi itti qabsiifamu, aduun maramuu, jiyni ifa dhabuu, urjiileen facaâ€™uu fi haalota rifachiiso biroo ni dubbata. Qurâ€™aanni haala kaafirotaa, salphinna fi gaabbii isaanii sammuu keessatt fakkii kaasun namatti hima. Ammas, kaafirota gara ibiddaatti oofaman, warra amanani siraaxa irra darbanii fi warra amanan munaafiqota irraa adda baasu ilaalchise ni dubbata. Kuni hundi nafsee sahaabota keessatti dhiibbaa fi buâ€™aa guddaa fide. Qurâ€™aanni fakkii adabbii ibiddaa sammuu keessatti ni kaasa. Muslimoonni jalqabaa akka waan azaaba kana ijaan arganitti taâ€™an. Adabbii ibiddaa kana keessaa mee muraasa haa ilaallu:

شَجَرَتَ ٱلزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ ٱلۡأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَٱلۡمُهۡلِ يَغۡلِي فِي ٱلۡبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلۡيِ ٱلۡحَمِيمِ ﴿٤٦﴾
وهُ فَٱعۡتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَآءِ ٱلۡجَحِيمِ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ صُبُّواْ فَوۡقَ رَأۡسِهِۦ مِنۡ عَذَابِ ٱلۡحَمِيمِ ﴿٤٨﴾ ذُقۡ إِنَّكَ
ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِۦ تَمۡتَرُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّ ٱلۡمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٖ ﴿٥١﴾

â€œ**Dhugumatti, mukni Zaqquum, nyaata nama badii hojjatuuti. Akka sibila baqaati, garaa keessatti danfa. Akka danfuu bishaan hooâ€™ati. [Ni jedhama], â€œIsa qabaatii gara walakkaa ibidda bobaâ€™aa harkisaa. Ergasii mataa isaa gubbaatti adabbii bishaan danfaa irraa taâ€™e dhangalaasaa. Dhandhami, dhugumatti ati simatu cimaa, kabajamaadha. Dhugumatti, kuni waan isin shakkaa turtaniidha. Warri Rabbiin sodaatan iddoo nagahaa keessa taâ€™u.**â€• Suuratu Ad-Dukhaan 44:43-51

Guyyaa Qiyaamaa murtiin erga kennamee booda warri kafaranii fi shirkii hojjatan nyaanni isaanii muka Zaqquum taâ€™a. Mukni kuni fooliin isaa badaa, dhandhamni isaa hadhaawaa, garmalee hooâ€™aa akka bishaan hooâ€™aan danfuutti garaa keessatti danfa. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta darbe, amma jiruu fi gara fuunduraatti dhufu hunda waan beekuf haala nama kaafira ibiddatti darbamu ni ibsa. Malaykoota kaafirota adabuuf bakka buufamaniin ni jedhama: â€œ**Isa qabaatii gara walakkaa ibidda bobaâ€™aa harkisaa**.â€• Kana jechuun bakka murtiin Rabbii akka isarratti darbu eeggatu irraa

fuudhatii harkisa cimaan harkisuun walakkaa Jahannamitti darba. Ergasii bishaan garmalee danfaa gubbaa mataa isaatirratti gadi dhangalaasaa.

San booda akkana isaan jedhama: â€œ**Dhandhami**,â€• Kana jechuun Azaaba (adabbii) laaleessaa kana dhandhami. â€œ**dhugumatti ati simatu cimaa, kabajamaadha**.â€• Kana jechuun ati cimaa fi jabaa akka taatetti yaadaa turte. Azaaba Rabbii ofirraa nan dhoowwa jechuun yaada turte. Ammas â€œAni Rabbiin biratti kabajamaadha, azaaban na hin tuquâ€• jechuun yaadaa turte. Harâ€™a ati salphataa fi dadhabaa akka taate ifa siif taâ€™a.[1]

Ibsi biraa: Azaaba laaleessa kana dhandhamni. Sababni kanatti si geesse wanta Gooftaa keetirraa dhufetti kafaruu ykn mormuu keetidha. Mormii fi haqa osoo beektu waakkachuun kee â€œAni nama cimaa fi kabajamaadhaâ€• jettee akka yaaddu si taasise. Ammas, haqa irraa boonun kee Ergamaa Gooftaa keetirraa siif dhufe hordofuu fi Kitaabaa Inni buusetti hojjachuun akka siif hin mallee gootee akka yaaddu si taasise. Haala kanaan namni kaafirri fi namni ajajoota Rabbiitti hin bulle nafsee isaa keessatti of tuuluu fi of dinqiisifachuun guuttamuun haqatti amanuu fi itti buluu irraa of tuula.[2]

â€œ**Dhugumatti, kuni waan isin shakkaa turtaniidha.â€•** Kana jechuun adabbiin laaleessan Jahannam keessatti dhandhamaa jirtan kuni wanta isin addunyaa irratti shakkaa fi falmaa turtaniidha. Lamu kaafamuun adabamuun hin jiru jechuun shakkaa fi mormaa turtan. Amma kunoo isin biratti haqaa mirkanaaâ€™a taâ€™ee jira[3].

Muttaqoonni immoo iddoo nagaha taâ€™etu isaaniif jira. Muttaqoota jechuun warra badii dhiisuu fi wanta itti ajajaman hojjachuun dallansuu fi azaaba Rabbii irraa of eeganiidha. Isaan dallansuu fi azaaba jalaa bahuun Jannata qananiin guuttamte keessa qubatu.

5-Qadaa fi qadaratti amanuu fi buâ€™aa sahaabota irratti fide

Qadara jechuun wanti hundi raawwatamuun ykn uumamuun dura murtii Rabbiin murteesse fi katabeedha. Murtiin kuni ajaja (amrii), hamma, amala, yeroo, bakkaa fi kkf of keessaa qaba. Wanti tokkoo uumamuun dura amala akkami akka qabaatu, eessa fi yoom akka adeemsifamu Rabbiin oltaâ€™aan beeke, murteesse fi katabee jira. **Qadaa** jechuun immoo wanta murtaaâ€™e hojii irra oolchu fi xumuruudha.

Suuraaleen (Boqonnaaleen) Qurâ€™aanaa Makkaan keessatti buâ€™an dhimma qadaa fi qadaratti xiyyeefannoo guddaa itti kennan. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَٰهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

â€œ**Dhugumatti, Nuti waan hundaa qadaraan uumne**.â€• Suuratu Al-Qamar 54:49

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa sifaanni (amaloonni) Isaa guutuu waan taâ€™aniif maqdhaala, â€œNutiâ€• jedhu fayyadamuun jalqaba. Wantoota hundaa murtii fi safara dursee murteesse fi katabeen uumee. Wanta tokko uumuuf dursa beekumsa guutuu qabaachu, amalli, bakki, yeroo fi hammi isaa kan murtaaâ€™an taâ€™uu qabu. Ergasii wantoota kana hojii irra oolchudha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hundaa uumuun dura beekumsa guutuu qaba. Uumuun dura amala, bakka, yeroo fi

hamma wantoota kanniini murteesse fi katabee jira. Kanaafu, wanta tokko uumuu yoo barbaade, â€œTaâ€™iâ€• jedhaan, wanti sunis yoosu taâ€™ee argama.

Nabiyyiin (SAW) hubanna qadaa fi qadara nafsee sahaabotaa keessatti dhaaba turan. Sahaabonni haala sirrii taâ€™een qadaaa fi qadara hubachuu fi dhugaan itti amanuun firii baayâ€™ee gaarii isaaniif buusee jira. Isaan keessaa:
1-Ibaada bakkaan gahuu
2-Qadaratti amanuun karaa shirkii irraa itti qulqullaaâ€™aniidha. Sababni isaas, muâ€™minni (namni dhugaan amane) kan nama fayyduu fi miidhu, kan nama jabeessu fi salphisuu, kan olkaasu fi gadi buusu Rabbii Tokkicha akka taâ€™e ni amana. Kanaafu, faayda, jabeenya fi sadarkaa argachuuf, miidhaa fi salphinna ofirraa deebisuuf Rabbii gaditti wanta biraatiif of gadi hin qabu, hin kadhatu.
3-Gootummaa fi gara fuunduraatti dursuu- qadaa fi qadaratti waan amananiif ajalli nama hundaa harka Rabbii akka jirtu ni mirkaneefatan. Nafseen hundi yeroon ishii yoo gahe akka duutu ni beekan.

4-Obsuu, mindaa abdachuu fi haalota ulfaatoo dandaâ€™u- namni qormaanni addunyaa tana keessatti nama muudatu wanta tasa argame osoo hin taâ€™in murtii Rabbiitiin taâ€™uu yoo beeke, mindaa abdachuun ni obsa. Mindaa abdachuun obsuun isaa kuni wanta dhabe caalaa wanta gaarii akka argatu isa taasisa.
5-Qalbii fi nafseen tasgabbaaâ€™u, sammuun boqonnaa argachuu- wanti addunyaa tana keessatti adeemsifamu hundi murtii Rabbiitiin taâ€™uu waan amananiif qalbiin isaanii ni tasgabboofti.
6-Nafsee ofii jabeessu, wanta xiqqootti quufu, uumamtootaaf gabroomu irraa of bilisoomsu
Firiin qadaa fi qadaratti amanuu baayâ€™eedha. Kuni akeekumaaf qofa.

6-Sahaabonni haqiiqaa (dhugummaa) namaa beeku
Dhugumatti Qurâ€™aanni kabajamaan waaâ€™ee Rabbii fi Guyyaa Aakhirah erga beeksisee booda waaâ€™ee nafsee namaa namatti beeksisa. Gaafilee uumamaa kanniniif deebii deebisa: â€œAni eessarraa dhufee? Eessa deemaa jiraa?â€• Gaafileen kunniin gaafilee nama hunda keessatti dhufanii fi namni sammuun sirrii taâ€™ee deebii argachuuf kan itti carraaqudha.

Sahaabotaaf Qurâ€™aanni argamaa fi guddinna ilma namaa, hundee itti deebiâ€™anii fi addunyaa qormaataa tana keessatti wanta isaan irraa barbaadamu isaaniif ibse jira. (Kutaa kana akka hin dheeresineef namni kana balâ€™innaan hubachuu barbaadu, kitaabban, â€œIsin keessa mallatto jira, itti hin xinxillitanii?â€•, â€œBarzakha fi Guyyaa Qiyaamaaâ€• fi â€œKaayyoo uumama ilma namaaâ€• dubbisuu ni dandaâ€™a. Gaafilee armaan olitti kaâ€™aniif aayaanni (keeyyatonni) Qurâ€™aana kitaabban kana keessa jiran deebii gahaa ni deebisu. http://sammubani.com/kitaabban/)

Guduunfaa
Furtuu milkaaâ€™innaa keessaa tokko karaa warra milkaaâ€™anii beekun irra deemudha. Sahaabonni (namoonni Nabiyyitti amananii fi isaan wal-qunnaman) karaan isaanii karaa milkaaâ€™innaatti. Sababni isaas, dukkana cillimi nama nyaatu keessaa gara ifa akka aduutti bahan. Sababoota milkaaâ€™inatti isaan geessan keessaa:
1-Seera Rabbii hubachuu fi itti buluu
2-Amantii sirreessu-haala sirrii taâ€™een Rabbitti fi wantoota Inni beeksisetti amanuu,
3-Jannatatti amanuu fi qananii sanitti yaaduun hojii gaggaarii hojjachuu,
4-Jahannamitti amanuu fi adabbii hamaa sanitti yaadun hojii badaa irraa fagaachu

5-Qadaratti dhugaan amanuu,
6-Maalummaa namaati fi eessaa dhufee eessa deemaa akka jiru beeku.
7-Wanta Nabii Aadamii fi Ibliisa jidduutti taasifame beekun ibliisa akka diinatti fudhachuu
8-Samii, dachii fi haala jireenya itti xinxallu.

Kitaabban wabii
[1] Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 913
[2] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburiâ€“ Abdurahmaan Hasan Habankaa -13/57
[3] Maddoota olii As-Siiratu Nabawiyyatiâ€“fuula 108-110, Alii Muhammad Sallaabi, Noble Life of The Prophet [English] 1/219-â€¦

Date Created
September 19, 2019
Author
admin